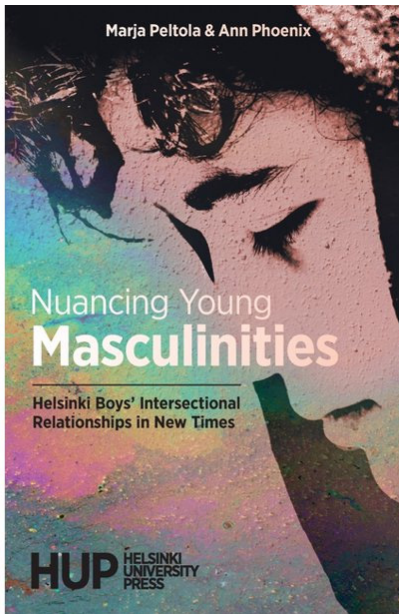

POIKIEN MASKULIINISUUDET MUUTTUVAT HITAASTI

Henri Hyvönen

Marja Peltola & Ann Phoenix (2022) *Nuancing Young Masculinities: Helsinki Boys' Intersectional Relationships in New Times*. Helsinki University Press, Helsinki. 232 s.

Sosiologien ja nuorisotutkijoiden Marja Peltolan ja Ann Phoenixin teos on laadullinen tutkimus 12–15-vuotiaiden helsinkiläispoikien maskuliinisuuteen liittyvästä identiteettityöstä. Tutkimuksessa tarkastellaan sosioekonomisesti, alueellisesti ja etnisesti moninaista haastatteluaineistoa. Kirja pyrkii vastaamaan kahteen tutkimuskysymykseen: kuinka maskuliinisuudet merkityksellistyvät nuorten puheessa, ja kuinka nuoret rakentavat itselleen ja muille ymmärrettäviä identiteettejä maskuliinisuuksista ja muista risteävistä eroista? Kuten kirjoittajat itsekin toteavat, kriittistä poikatutkimusta ei ole Suomessa viime vuosina tehty paljoa. Teos on

siten erittäin tarpeellinen panos kotimaiseen keskusteluun.

Varsinaisten empiiristen tutkimuskysymysten lisäksi kirjoittajat käyvät keskustelua siitä, kuinka miehiä ja mieheyttä tulisi tarkastella, kuinka sangen monimerkityksistä maskuliinisuuden käsitettä tulisi hyödyntää ja mitä maskuliinisuus varsinaisesti on. Teoksen ensimmäinen luku keskittyy miestutkimuksen viimeaikaisten kotimaisten ja kansainvälisten teoriakeskustelujen läpikäyntiin ja käsillä olevan tutkimuksen asemointiin tälle moniääniselle kentälle. Katsaus ilmentää monipuolista lukeneisuutta, mutta sen seuraaminen ei ole lukijalle täysin vaivatonta. Valittu tapa hyödyntää maskuliinisuuden käsitettä viittaamaan normien ja ihanteiden järjestelmiin, joihin pojat ja miehet itseään vertaavat ja joihin he asemoituvat, on mielekäs. Samalla kokonaisuus vaikuttaa osin ristiriitaiselta, koska siinä ammennetaan niin monista erilaisista sukupuolta koskevista teoreettisista jäsennyksistä. Sukupuolen performatiivisuutta koskevista teoretisoinneista juontuva käsitys maskuliinisuudesta jonain, jota haastateltavat pojat tekevät ja tuottavat, ei sellaisenaan vaikuta täysin yhteensopivalta sen käsityksen kanssa, että maskuliinisuus on normijärjestelmä, johon sopeutumisessa voidaan epäonnistua. Kirjoittajat itsekin toteavat, että maskuliinisuuden käsitteeseen itseensä kohdistuu paljon kritiikkiä: sen merkitys ja hyödyllisyys on myös kyseenalaistettu sekä kotimaisissa että kansainvälisissä puheenvuoroissa (Hyvönen 2020; Waling 2019). Olisi mahdollisesti ollut hyödyllistä arvioida teoreettisessa johdannossa myös sitä, miksi sukupuolen tai mieheyden sijaan juuri maskuliinisuus on valittu keskeiseksi tarkastelua ohjaavaksi käsitteeksi.

PYSYVYYTTÄ JA MUUTOKSIA

Teoksen kirjoittajat ovat tehneet rohkean ratkaisun nostaessaan nuorten maskuliinisuudet teoksen otsikkoon: tarkoitus on havaita maskuliinisuuden vivahteita ja tarkastella niiden rakentumista vuorovaikutuksessa muihin risteäviin eroihin. Tämä tarkastelu on jaettu kuuteen empiiriseen lukuun, joiden aiheita ovat sukupuolieron rakentuminen nuorten puheessa, väkivalta ja suosittu nuoren asema, ystävyys- ja tuttavuusuhheet, nuorten suhde

maskuliinisuuden representaatioihin, perhesuhteet ja monikulttuurisuutta koskevat kertomukset. Vaikka kritisoinkin alun monipuolista teoriakeskustelua osittaisesta vaikeaselkoisuudesta, se antaa tulkin- nalle paljon teoreettisia työkaluja, joita hyödynne- tään monipuolisesti ja sinänsä vakuuttavasti. On ymmärrettävää, että tutkimuksen aineiston rajau- tuessa haastatteluihin on päädytty hyödyntämään sosiaalipsykologisen miestutkimuksen välineitä, esimerkiksi keskustelunanalyysiä (esim. Wetherell 1998), ja tekemään yksityiskohtaisia huomioita haas- tattelutilanteesta käydystä vuoropuhelusta. Tämän vuoksi kirjoittajat esittelevät paljon pitkiä ja yksityis- kohtaisia aineistokatkelmia. Tämä tekee teoksesta kuitenkin osin vaivalloista luettavaa. Joidenkin ai- neistokatkelmien tiivistäminen olisi tehnyt tekstis- tä luettavampaa.

Kirjoittajat esittävät, että vaikka väkivalta ja pe- lolla hallitseminen ovatkin menettäneet aseman- sa osana koulupoikien välistä statuskamppailua, heidän identiteettityönsä tapahtuu yhä suhteessa hegemonisiin maskuliinisuuksiin. Tämä väite tulle- e analyysin myötä hyvin perustelluksi. Tulkinta on jatkoa viime vuosina kriittisen miestutkimuksen valtavirtaan nousseille ”pehmentyviä maskuliini- suuksia” koskeville kriittisille tarkasteluille (esim. de Boise 2018). Vaikka tutkimus rajautuikin haastatte- luaineistoon, onnistutaan siinä silti tuottamaan tie- toa myös kielellisen identiteettityön ja ruumiillisen ja materiaalisen toiminnan välisestä ristiriidoista. Monet tutkimusta varten haastatellut pojat kuvai- levat poikien yhdessä tuottamaa koulun kulttuuria sellaiseksi, että se mahdollistaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Samalla laajasta haastatteluaineistos- ta nostetaan esille myös puhetta, jossa kouluympä- ristössä marginaaliin joutuneet pojat työstävät tur- hautumistaan päällisin puolin tasa-arvon eetokseen sitoutuneeseen kulttuuriin.

Tasa-arvoa koskeva keskustelu ja ajatukset su- kupuolta koskevien käsitysten ja normien sosiaali- sesta rakentuneisuudesta ovat kirjoittajien mukaan saavuttaneet myös nuoret miehet, mutta heidän suhteensa tähän keskusteluun on välttelevä ja ris- tiriitainen. Poikien puheessa ilmenee vastarintaa miesten sosiaalista liikkumatilaa ja tunteiden esittä- mistä rajoittavia sosiaalisia normeja ja kulttuurisia käsityksiä kohtaan. Tämä kuitenkin ilmenee usein

pikemmin uhriposition rakentamisena ja tyttöihin kohdistuvana kyräilyinä kuin pyrkimyksenä omaeh- toisesti rikkoa näitä normeja ja siten muuttaa poiki- en välillä rakentuvaa kulttuuria.

Kirjoittajat onnistuvat rakentamaan uskottavan kuvan pojista, jotka toistavat tasa-arvoa painotta- van julkisen keskustelun viestejä ottamatta itse var- sinaista roolia tasa-arvon edistämisessä ja säilyttäen samalla epätasa-arvoa tuottavia puhetapoja ja käy- täntöjä. Esimerkiksi homofobia on pojille saman- aikaisesti sekä hauskanpitoa että jotain kielteistä. Tämä ristiriita tuottaa pojille päänvaivaa ja han- kaloittaa heidän identiteettityötään. Puhuessaan ”homon” käytöstä haukkumasanana pojat toistu- vasti esittävät, ettei homoseksuaalisuudessa varsi- naisesti ole mitään pahaa. Samalla sanan käyttöä toistuvasti puolustellaan vetoamalla siihen, ettei- vät ”homot” eleet, ajanvietteet ja harrasteet varsi- naisesti viittaa seksuaalisuuteen ja että ”homottelu” on humoristinen kielellinen resurssi, joka on tasa- puolisesti kaikkien koululaisten käytettävissä. Kir- joittajat kuitenkin pistävät merkille, ettei ”homot- telu” kohdistu satunnaisesti valittuihin kohteisiin, vaan se poissulkee joitain asioita ulos hegemonises- ta maskuliinisuudesta.

Kirjoittajat painottavat toistuvasti pyrkimystään havaita sosiokulttuurisen kontekstin vaikutus poi- kien identiteettityöhön, välttää yleistettävien johto- päätösten muodostamista ja tunnistaa maskuliini- suuksien vivahteita. Pyrkimys tarkastella Helsinkiä muista paikkakunnista erottuvana ympäristönä to- teutuu parhaiten teoksen viimeisessä empiirisessä luvussa, joka keskittyy etnisyyteen ja monikulttuu- risuuteen. Myös tässä tarkastelussa korostuu ristiriita erityisesti valkoisten poikien itsemääritellyn iden- titeetin ja heidän varsinaisten asenteidensa välillä. Vaikka rasismi tunnistetaan keskeiseksi puheenai- heeksi helsinkiläisnuorten elinympäristössä ja rasis- mista irtisanoudutaan, rasismiin vastustaminen taan- tuu ”värisokeudeksi”, jossa etnisyyden merkitystä pikemminkin vähätellään kuin tietoisesti puretaan.

ENEMMÄN PYSYVYYTTÄ KUIN MUUTOKSIA?

Koko teoksen läpäisevä punainen lanka on pyrki- mys havaita maskuliinisuuksien muutosta mahdol-

listavia ja erityisesti sitä jarruttavia tekijöitä. Pysyvyyksien ja uusien epätasa-arvoisuuksien tarkastelu risteävien erojen näkökulmasta on mielekäs ja tarpeellinen painotus. Poikien kulttuurista ja toimintakäytäntöjä koskevan perustelemattoman optimismin varominen tekevät teoksesta uskottavan ja hyödyllisen kontribuution nuorisotutkimukseen ja kriittiseen miestutkimukseen. Samalla teos jättää joitain poikien elämään vaikuttaneita viimeaikaisia muutoksia vähälle käsittelylle. Helsinkiä tutkimuksen sosioekonomisena kontekstina tarkastellaan lähinnä muuta Suomea etnisesti moninaisempaan asuinpaikkana muttei useinkaan materiaalisena ja esimerkiksi kaupallisena toimintaympäristönä, joka vaikuttaisi poikien elämäntapaan. Myös videopeljä ja entistä saavutettavampaa ja jokapäiväisempää digitaalista maailmaa huomioidaan lähinnä yhtenä harrastuksista, joihin liittyvä status ja kulttuurinen pääoma asemoivat pelaavia poikia suhteessa esimerkiksi liikunnallisiin poikiin. Pelaaminen poikana olemisen paikkana ja tilana ja pelaamiseen liittyvät käytännöt poikien arjessa jäävät vähemmälle tarkastelulle. Koska tutkimus ammentaa ilmeisen

suuresta ja rikkaasta haastatteluaineistosta, jota tuskin on vielä tyhjentävästi loppuun analysoitu, toivon kirjoittajien jatkavan sen analyysiä tulevilla julkaisuilla ja näin täyttävän niitä katvealueita, joita tämä teos ei yllä käsittelemään.

Kokonaisuutena Peltolan ja Phoenixin teos onnistuu tekemään muuttuvia maskuliinisuuksia koskevan keskustelun ja poikatutkimuksen risteyksessä vallinneeseen tutkimusaukkoon merkittävän kontribuution. Teos on pakollista luettavaa niille tutkijoille, jotka pyrkivät hyödyntämään muuttuvia maskuliinisuuksia koskevaa keskustelua suomalaisessa sosioekonomisessa kontekstissa.

FT Henri Hyvönen työskentelee tutkijatohtorina Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksella EXMEN: Hybridimieheys elämystaloudessa – resurssit ja kyvykkyydet sosiomateriaalisena yhteenliittymänä lifestyle-vaikuttajatyössä -hankkeessa, jota rahoittaa Koneen Säätiö. Hänen tutkimuksellisia mielenkiinnon kohteitaan ovat miesten ruumiillisuus ja terveystyöelämäinen työelämän kontekstissa. henri.hyvonen@uef.fi

KIRJALLISUUS

- de Boise, Sam (2018) The Personal Is Political...Just Not Always Progressive: Affective Interruptions and Their Promise for CSMM. *NORMA* 13:3–4, 158–174.
- Hyvönen, Henri (2020) Poststrukturalismi ja hegemoninen maskuliinisuus – hankala yhtälö kriittisen miestutkimuksen kentällä? *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 33:2, 46–53.

- Waling, Andrea (2019) Rethinking Masculinity Studies: Feminism, Masculinity, and Poststructural Accounts of Agency and Emotional Reflexivity. *Journal of Men's Studies* 27:1, 89–107
- Wetherell, Margaret (1998) Positioning and Interpretive Repertoires: Conversation Analysis and Post-structuralism in Dialogue. *Discourse & Society* 9:3, 387–412.